

**ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
СИСТЕМІ ОСВІТИ**

Гуртовенко Н.В.

Ключові слова: інноваційна діяльність, готовність, компоненти готовності, педагог.

Анотація. Формування психологічної готовності як довготривалий процес утворення необхідних відношень, установок, якостей особистості, починається з поінформованості про характер діяльності, набуття необхідних знань, умінь, навичок, здібності їх реалізувати, при розвитку позитивного відношення до цієї справи, мотивованого підвищення вимогливості до себе. Завершується цей процес тим, що психологічна готовність, пройшовши декілька рівнів, перетворюється в стійку якість особистості. Інноваційна діяльність педагогів стає на сьогоднішній день основним напрямом реалізації модернізаційних реформ в освіті і одним із суттєвих напрямів переходу до моделі інноваційного розвитку України в цілому.

Ключевые слова: инновационная деятельность, готовность, компоненты готовности, педагог.

Аннотация. Формирование психологической готовности как долговременный процесс образования необходимых отношений, установок, качеств личности, начинается с осведомленности о характере деятельности, приобретение необходимых знаний, умений, навыков, способности их реализовать, при развитии позитивного отношения к этому делу, мотивированного повышения требовательности к себе. Завершается этот процесс тем, что психологическая готовность, пройдя несколько уровней, превращается в устойчивое качество личности. Инновационная деятельность педагогов становится на сегодняшний день основным направлением

реализации модернизаций них реформ в образовании и одним из существенных направлений перехода к модели инновационного развития Украины в целом.

Keywords: innovation activity, the willingness, readiness components, teacher.

Abstract. The formation of psychological readiness as a long-term process of education necessary relations, attitudes, personality traits, begins with awareness of the nature of the activity, to acquire the necessary knowledge, skills, and abilities to implement them, with the development of a positive attitude to this fact motivated the increasing demands of himself. Completes this process by the fact that psychological readiness, after a few levels, transformed into a person's quality. Innovative activity of teachers is becoming today the main directions of implementation of upgrades them of reforms in education and one of the significant directions of transition to innovative development of Ukraine in General.

Постановка проблеми та її актуальність. Сучасний етап розвитку суспільства висуває до роботи професіоналів, а значить і до роботи вищих навчальних закладів, зайнятих їх підготовкою, принципово нові вимоги. Система підготовки фахівців визначена специфікою конкретної професійної галузі, проте зв'язок між вузами і сферою діяльності їх випускників не завжди надійна. Молодому спеціалісту після закінчення ВУЗу потрібно ще багато часу, щоб адаптуватися до умов інноваційної професійної діяльності. Незважаючи на те, що адаптація до умов роботи на конкретних місцях відбувається на базі основного багажу знань і умінь, одну з головних ролей відіграє наявність у молодого фахівця особистісної готовності до діяльності.

Розробка та реалізація моделі підготовки педагога до інноваційної діяльності в системі освіти на державному рівні дозволить удосконалити сам процес підготовки, зробивши його впорядкованим та структурованим, забезпечить підвищення професійної компетентності, переведення освітньо-виховного процесу в режим постійного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У нашій подальшій роботі готовність до інноваційної діяльності ми будемо розглядати як особистісну якість, що відбивається у професійній діяльності та впливає на її ефективність. У сучасній психологічній науці накопичено досить великий теоретичний та практичний матеріал щодо проблеми готовності людини в різних видах діяльності, визначено велику кількість сформованих понять готовності, змісту, структури, основні параметри готовності та умови, що впливають на динаміку, тривалість і стійкість її проявів.

Під готовністю до інноваційної діяльності (Макагон Є.В.) слід розуміти інтегральну якість особистості, яка характеризується наявністю та певним рівнем сформованості мотиваційно - орієнтовного, змістовно-операційного і оцінно-рефлексивного компонентів у їх єдності, що проявляється в прагненні до інноваційної діяльності і в підготовленості до її здійснення на професійному рівні.[2]

О.М.Коберник виділяє такі основні компоненти готовності студентів до впровадження інноваційних технологій: мотиваційний, до складу якого увійшли такі показники: установка на особливу значущість і важливість нових освітніх технологій у сучасному навчально – виховному процесі, прагнення до активного вивчення педагогічних інновацій; бажання майбутнього вчителя творчо і неординарно проектувати педагогічну діяльність; когнітивний – інтеграція психологічних, педагогічних і технологічних знань; операційний – уміння, як такі інтегровані якості, що набуті студентами під час опанування змісту психолого – педагогічних і фахових дисциплін, самостійної діяльності в період педагогічних практик.[1]

Кожній історичній добі притаманні відповідні особливості педагогічного новаторства, які залежать і від національних традицій, ментальності народу. Найбільш значущого масштабу вони досягли наприкінці XIX — початку XX ст. у Росії, Німеччині, Франції, США, характеризуючись яскраво вираженою творчою зорієнтованістю і нестандартністю підходів до навчання й виховання.

Мета статті. Розкрити основні поняття готовності до інноваційної діяльності, які розглядаються сучасною психологічною наукою.

Виклад основного матеріалу. Важливою умовою й провідним фактором успішності процесу підготовки педагога-новатора є безперервна освіта, оскільки вона, по-перше, відповідає потребам і закономірностям розвитку інформаційного суспільства і є фактором формування, розвитку і постійного забезпечення сукупної культури педагога, а по-друге, адекватна специфіці педагогічної діяльності, ролі і місцю особистості вчителя-дослідника, новатора у педагогічному процесі, що передбачає безперервне збагачення професійно-значущих дослідницьких якостей.

Основні завдання підготовки вчителів до інноваційної діяльності в системі педагогічної освіти полягають в тому, щоб:

- допомогти кожному вчителю в розвитку його ціннісних орієнтацій і гуманістичної спрямованості, які визначають загальний підхід до реалізації актуальних проблем сучасної школи;
- надати вчителю можливість усвідомити методологію вирішення професійно-педагогічних проблем, яка ґрунтується на гуманістичній парадигмі;
- розкрити перед учителем способи побудови конкретних концепцій роботи і самого вчителя, враховуючи своєрідність умов їх діяльності;
- віднайти разом способи реалізації концептуальних схем у досвіді діяльності, особливо в організації дослідно-експериментальної роботи;
- орієнтувати педагога на осмислення ним результатів педагогічних нововведень, сприяти виробленню критеріїв їх оцінки і самооцінки.

Сучасний етап модернізації системи освіти характеризується посиленням уваги до особистості, спрямування зусиль педагогів на розвиток творчого потенціалу учасників навчально-виховного процесу. Реалізація нових векторів розвитку освіти потребує використання інноваційних педагогічних технологій, творчого пошуку нових чи вдосконалених концепцій, принципів, підходів до освіти, суттєвих змін у змісті, формах і

методах навчання, виховання, управління педагогічним процесом в загальній середній школі.

На думку дослідників, *нове у педагогіці* – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувалися або не використовувалися, але й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивне начало, що дозволяє у змінених умовах і ситуаціях достатньо ефективно вирішувати завдання виховання та освіти.

Така діяльність у сучасній психолого-педагогічній літературі отримала назву інноваційної і вона передбачає створення та поширення новацій у системі освіти на всіх її рівнях.

Отже, інноваційна діяльність – це створення нового (оригінальних прийомів, цілісних педагогічних концепцій), що змінює звичний погляд на явище, перебудовує суспільно-педагогічні відносини.

Продуктами інноваційної діяльності є нововведення (новоутворення, новації), які позитивно змінюють систему освіти, визначають її розвиток і характеризуються новим чи вдосконаленим змістом освіти, засобами навчання, виховання, освітніми моделями та адекватними їм системами управління, зафіксованими у формах, придатних для апробації, розповсюдження та освоєння.

Сутність поняття „інноваційна діяльність” відбиває не лише особливості процесу оновлення, внесення нових елементів у традиційну систему освітньої практики, а й органічно включає в себе характеристику індивідуального стилю діяльності педагога-новатора. Інноваційна діяльність передбачає вищий ступінь педагогічної творчості, педагогічне винахідництво нового в педагогічній практиці, що спрямоване на формування творчої особистості, враховує соціально-економічні та політичні зміни в суспільстві й проявляється в ціле покладанні, визначенні мети, завдань, а також змісту і технологій інноваційного навчання.

Вчитель інноваційної орієнтації – це особистість, здатна брати на себе відповідальність, вчасно враховувати ситуацію соціальних змін і є найбільш перспективним соціальним типом педагога. Як учитель-дослідник, він спрямований на науково-обґрунтовану організацію навчально-виховного процесу з прогностичним спрямуванням, має адекватні ціннісні орієнтації, гнучке професійне мислення, розвинуту професійну самосвідомість, готовність до сприйняття нової інформації, високий рівень самоактуалізації, володіє мистецтвом рефлексії.

Теоретичне осмислення сутності інноваційної діяльності дає змогу дійти до висновку, що її реалізація потребує не лише володіння знаннями педагогічної інноватики, але й потенційної готовності фахівця до даного виду діяльності.

У психолого-педагогічних джерелах „готовність” визначається як активно-діяльнісний стан особистості, установку на певну поведінку, мобілізованість сил на виконання завдання.

Вивчаючи роботу вчителя ми повинні звертати увагу на наступні характеристики педагогічної діяльності в умовах інновацій:

- ставлення педагогів до новаторства та ступінь їх поінформованості про проблеми діяльності педагога-новатора;
- особливості мотиваційної сфери педагогів, які беруть участь в інноваційній діяльності;
- система уявлень педагогів про формування цілей власної діяльності;
- рівень самооцінки теоретичних знань і професійної готовності педагога до інноваційної педагогічної діяльності;
- вміння вчителя оцінити ефективність апробованих і впроваджуваних педагогічних нововведень та ін.

Отже, під формуванням готовності педагогів до інноваційної діяльності розуміють процес цілеспрямованого розвитку в умовах освіти всіх сторін і якостей особистості, які складають готовність до даної діяльності.

Суть процесу формування готовності педагогів до інноваційної діяльності слід трактувати як зміну станів у розвитку готовності від нижчого до максимально можливого рівня в конкретних умовах.

Отже, під готовністю до інноваційної діяльності (Макагон Є.В.) слід розуміти інтегральну якість особистості, яка характеризується наявністю та певним рівнем сформованості мотиваційно-орієнтовного, змістовно-операційного і оцінно-рефлексивного компонентів у їх єдності, що проявляється в прагненні до інноваційної діяльності і в підготовленості до її здійснення на професійному рівні.

Готовність вчителя до професійної діяльності як передумова формування його готовності до участі в інноваційних процесах може бути вивчена (продіагностувала) на основі таких показників (за А.Ф. Линенко):[3]

- рівень сформованості та глибина педагогічної рефлексії або педагогічна самосвідомість;
- характер та стабільність емоційно позитивного ставлення до педагогічної діяльності;
- швидкість та точність адаптації поведінки в умовах діяльності, що змінюється;
- доцільність педагогічних дій;
- достатній рівень сформованості педагогічних задатків (мислення, увага та спостережливість тощо);
- ступінь розвиненості комунікативних умінь;
- наявність професійно значущих якостей особистості: емоційна стабільність, високий самоконтроль, ініціативність, організованість, наполегливість, виконавська дисципліна, цілеспрямованість.

Висновки. Сучасний педагог повинен бути психологічно підготовленим до конкурентної боротьби. В.Г.Кремень наголошує, що фахівець повинен мати тверді життєві переконання, потребу зорієнтувати свої дії відповідно до панівних у довкіллі духовних і моральних цінностей,

бажання втілити в життя свої переконання і прагнення, а також чітко усвідомлювати свою місію.

Отже, можемо зробити висновок, що готовність педагога до інноваційної діяльності – це завжди цілісний стан особистості вчителя, який виражає її загальну культуру, ціннісні орієнтації і морально-психологічну готовність до даного виду діяльності.

Перспективи подальших досліджень. В подальших дослідженнях ми плануємо дослідити та теоретично обґрунтувати структурні компоненти підготовки майбутніх педагогів до інноваційної діяльності.

Список використаної літератури

1. Коберник О.М. Формування у студентів готовності до впровадження інноваційних педагогічних технологій /О.М.Коберник//Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. - №4. – с. 104-109.
2. Макагон Е.В. Формирование готовности педагога к поисковой деятельности в условиях последипломного образования: Дис. ...канд. пед. наук. – К., 1998.
3. Уруський В.І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності: Методичний посібник. – Тернопіль: ТОКШПО, 2005. – 96с.